

**PROF. DR HAB. WŁADYSŁAW BUGAŁA
DENDROLOG I ORGANIZATOR NAUKI**

Prof. Dr. Władysław Bugała – Dendrologist and manager of sciences

Tadeusz PRZYBYLSKI

Instytut Dendrologii PAN, 62-035 Kórnik, ul. Parkowa 5

Instytut Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku – nie ujmując niczego wielu instytucjom badawczym z tej dziedziny nauki działającym w uczelniach i nie tylko – jest z natury rzeczy symbolem i centrum badań nad drzewami. Składa się na to kilka elementów: to właśnie w Kórniku powstało jedno z najstarszych w naszym kraju – już w pierwszej połowie XIX wieku – arboretów. Owcześni właściciele dóbr kórnickich Tytus i Jan Działyński wraz z tworzeniem kolekcji o charakterze naukowym projektowali placówkę, mającą badać drzewa i krzewy „dla wzbogacenia szaty leśnej i parkowej”. Arboretum miało być jej podstawą. To był początek. Kolejny etap, to Fundacja Kórnicka, którą kolejny właściciel schedy po Działyńskich, Władysław hrabia Zamoyski utworzył w 1924 roku i przekazał narodowi polskiemu jako niepodzielną własność. Instytucjonalny początek realizacji idei Działyńskich i Zamoyskiego stanowiło utworzenie Stacji Badawczej w 1934 roku. Kierownikiem arboretum i szkółek kórnickich został Antoni Wróblewski, który główny wysiłek wkładał w systematyczne wzbogacanie kolekcji drzew i krzewów.

Druga wojna światowa przerwała naturalny rozwój placówki. Kolejny etap rozpoczął się w 1945 roku. Jeszcze nie zamikły działa na frontach, a na terenie arboretum stacjonowały czołgi kiedy kierownictwo placówki kórnickiej objął profesor Stefan Białobok. Jednym z jego najbliższych współpracowników w pierwszym, bardzo trudnym okresie – był to właściwie czas tworzenia instytucji niemal od nowa – a po latach także następcą i kontynuatorem dzieła został w 1947 roku student Wydziału Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego Władysław Bugała.

Urodził się 24.04.1924 roku w Bartkowicach k. Radomska. Studia w Poznaniu w latach 1945–1948 związały go już na zawsze z Wielkopolską, a zainteresowania i pasja życiowa z drzewoznawstwem.

W roku 1960 uzyskał doktorat na Wydziale biologii Uniwersytetu Poznańskiego. Podstawą było monograficzne opracowanie topoli białych („Krytyczny przegląd odmian geograficznych i mieszańców *Populus alba* L. oraz studia nad tym gatunkiem w dolinie Wisły”, 1960, Arbor. Kórń. 5: 5-138). W 1967 roku habilitował się również na tym Wydziale przedstawiając rozprawę pt. „Systematyka euroazjatyckich topoli z grupy *Populus nigra* L.” (Arbor. Kórń. 12: 45-219). Nominację profesorską otrzymał w 1977 roku.

Równoległe do tych etapów rozwoju naukowego przebiegała kariera prof. Bugały jako pracownika Instytutu Dendrologii PAN: 01.11.1947 r. to początek zatrudnienia; po uzy-

skaniu dyplomu magistra-inżyniera został asystentem, a po doktoracie w 1960 r. adiunktem.

Po przejściu profesora Białoboka na emeryturę objął funkcję dyrektora Instytutu w roku 1980. Ten rodzaj służby zakończyło odejście prof. Bugały na emeryturę w roku 1996.

Celowo użyłem tu słowa „służba”, bo nie przerwało to pracy badawczej Profesora i nie zerwało Jego więzi z Instytutem. Profesor został bowiem przewodniczącym jego Rady Naukowej, którą to funkcję pełni do dziś.

Sporą część swej pracy badawczej profesor Bugała poświęcił topolom. Były to nie tylko rozprawy stanowiące podstawy kolejnych stopni naukowych. Generalnie około 10% Jego dorobku stanowią publikacje o topolach. W wyniku prac nad tym ważnym, gatunkiem drzewa powstały takie odmiany i mieszańce jak 'Hybrida 275' i 'Hybrida 277'. Z kórnickich kolekcji wprowadzano je do uprawy w zadrzewieniach i na plantacjach.

Jednak nie tylko tą grupą taksonów dendroflory zajmował się i interesował. Np. jest uznanym specjalistą i znawcą lilaków. W dorobku publikowanym – lista ta obejmuje grubo ponad setkę pozycji – znaleźć można prace o takich roślinach ozdobnych, jak Hamamelis, Liriodendron, Deutzia, dekoracyjne jabłonie (*Malus* sp.), berberysy (*Berberis* sp.) i wiele innych. W czasopiśmie ogrodniczych pisał o różnych zagadnieniach z dziedziny hodowli i uprawy roślin ozdobnych, o rzadkich, godnych polecenia i upowszechnienia gatunkach dendroflory i ciekawostkach dendrologicznych w różnych kolekcjach, zarówno w kraju jak i zagranicą. Wspólnie z prof. K. Browiczem opisywali i inwentaryzowali parki i kolekcje dendrologiczne Polski Zachodniej. Sporo uwagi poświęcił Arboretum Kórnickiemu, wskazując na jego rolę w badaniach nad aklimatyzacją nowych roślin. Zajmował się też hodowlą i selekcją nowych odmian krzewów ozdobnych. W ich wyniku opisał kilkanaście nowych odmian jaśminowców (*Philadelphus* sp.) i lilaków (*Syringa* sp.). Jego staraniem kolekcje ozdobnych jabłoni (*Malus* sp.) i roślin wrzosowatych (*Ericaceae*) zostały znacząco wzbogacone i opracowane. Warto tu podkreślić dość ważny element w rozwoju kolekcji kórnickiej: na terenie Lasu Doświadczalnego Zwierzyniec (około 2 km od Kórnik) powstała nowa część arboretum. Na powierzchni około 5 ha zgromadzono wiele ga-

tunków i odmian jodeł (*Abies* sp.), świerków (*Picea* sp.), cyprysików (*Chamaecyparis* sp.) i krzewów z rodziny wrzosowatych (*Ericaceae*), przede wszystkim różaneczników (*Rhododendron* sp.) i azalii (*Azalea* sp.), ale też i takie osobliwości, jak borówka amerykańska (*Vaccinium corymbosum*), sośnica (*Sciadopitys verticillata*) czy szydlica japońska (*Cryptomeria japonica*). Ta leśna część arboretum z własnym systemem deszczowania stwarza doskonałe warunki dla vegetacji i rozwoju wielu drzew i krzewów, czasem dość trudnych w uprawie w innych warunkach. Jego wiedza i doświadczenie sprawiły, iż Profesor Bugała stał się specjalistą od opracowywania doborów drzew i krzewów dla parków miejskich i zadrzewień komunalnych. Wyrazem tego było powierzenie Mu funkcji naukowego konsultanta ds. zieleni miejskiej w w różnych ośrodkach komunalnych.

Nie sposób przy omawianiu dorobku Profesora pominąć napisane przez Niego książki i podręczniki, a także rozdziały w serii monografii naukowo-popularnych wydawanych przez Instytut Dendrologii i przez wiele lat redagowanych właśnie przez Profesora Bugałę. Są to: „Drzewoznawstwo” (wspólnie z K. Browiczem, 1955), „Podręcznik drzewoznawstwa” (wspólnie z K. Browiczem, 1963), „Drzewa i krzewy dla terenów zieleni”, 1979, „Drzewa i krzewy iglaste”, 2000, „Drzewa i krzewy”, 2000, rozdziały w monografiach, poświęconych: sośnie, świerkowi, cisowi, topolom i lipom. Ponadto ukazały się przewodniki i foldery o arboretum w Kórniku w kilku językach i wydaniach. Był On też sekretarzem redakcji a następnie redaktorem rocznika Instytutu Dendrologii – „Arboretum Kórnickie”.

Wyrazem uznania dla kompetencji i pozycji Profesora było powierzenie Mu prowadzenia tematów w Programie FG-PO 298 (1973) oraz w temacie węzłowym 09.2.1 (1974), a w 1981 kierowanie dużym problemem międzyresortowym MR II-16 „Biologia roślin drzewiastych dla potrzeb ochrony środowiska, gospodarki leśnej i rolnictwa”. W roku 1986 objął funkcję kierownika Centralnego Programu Badań Podstawowych „Poznanie i wykorzystanie zasobów roślinnych”. Profesor Bugała przez 21 lat kierował Sekcją Dendrologiczną Polskiego Towarzystwa Botanicznego i – jako członek – uczestniczył w pracach Rad Naukowych Insty-

tutu Botaniki PAN im. Władysława Szafera i Ogrodu Botanicznego PAN, ogrodów botanicznych w Poznaniu i Łodzi oraz Arboretum im. Prof. S. Białoboka w Sycowie. Jest także członkiem Komitetu Botaniki PAN i Komisji Ogrodów Botanicznych i Arboretów przy Komitecie Botaniki PAN.

Profesor Bugała jest nie tylko naukowcem o wysokiej pozycji wśród dendrologów. Jako wieloletni dyrektor Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, a wcześniej jego wicedyrektor ds. naukowych położył niemałe zasługi dla rozwoju i rangi kierowanej przez Siebie placówki. W tym czasie Instytut wzbogacił się o nowy budynek, a także znacznie unowocześnił swe wyposażenie techniczne.

Wszystkie aspekty działalności Profesora Bugały jako naukowca – dendrologa oraz organizatora i dyrektora znalazły wyraz i uznanie w nagrodach Polskiej Akademii Nauk oraz udzieleniu Go Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta.

Oprócz głównej pasji życia, jaką jest dendrologia ma jeszcze Profesor dwie, niejako dodatkowe,

wypełniające Mu tę niewielką część czasu poza pracą badawczą. Jest mianowicie zamięłowanym myśliwym, czynnym w Polskim Związku Łowieckim oraz pszczelarzem amatorem.

Tak, więc drzewa, ale także strzelba i pasieka wypełniają Mu życie.

SUMMARY

Prof. Bugała was born in 1924. In 1947 he started his professional life, as a student in Poznań University, in Kórnik Arboretum. From the beginning he was a collaborator, than adviser and after the retiring of Prof. Białobok in 1980 his successor in the function of director of the Institute of Dendrology. He was always very active as a manager of sciences and as a researcher. He published over 130 monographies and articles on different trees and shrubs, some manuals in dendrology and directed few large projects on dendrologic sources and biodiversity. Even now, as retired professor he participates in Scientific Councils of different biological institutions and Committees.